

skih govora. Pitanja su podijeljena na 14 značenjskih polja: *Vremenske prilike, Geomorfologija, Običaji i institucije, Tijelo i osjetila, Opažaji i utisci, Vrijeme i kalendar, Život, brak i obitelj, Dom i posjed, Odjeća i pribor, Hrana i piće, Životinje (Sisavci, gmazovi, vodozemci, Ptice, Kukci), Poljodjelstvo (Radovi i oruđa, Vinogradarstvo, Uzgoj životinja, Pčelarstvo, Maslinarstvo, Voćarstvo, Uzgoj povrća), Samoniklo bilje (Stabla i grmlje, Raslinje) i Gljive*. U *Istrorumunjskome lingvističkom atlasu* oblici su za sve idiome pisani istom grafijom, hrvatskom latinicom dopunjenom s 15 znakova za glasove koji se ne bilježe u hrvatskome književnom jeziku. Iz opsežne je leksičke građe moguće iščitati višestoljetna prožimanja čakavskih i istrorumunjskih idioma. U istrorumunjskome, primjerice, nema turcizama, osim onih preuzetih iz čakavskoga, npr. *žep* ‘džep’; red se riječi izjednačio s čakavskim, srednji je gramatički rod slavenskoga tipa (tvori se pomoću morfema *-o* koji potiskuje srednji rod – dvorod rumunjskoga tipa), razlikuje se glagolski vid, čime je istrorumunjski postao jedini romanski idiom što razlikuje svršene, trajne i učestale glagole tvorene pomoću čakavskih morfema. Stari se pak leksik poklapa u svim rumunjskim dijalektima, uz izjednačavanje oblika za dativ i genitiv i postponiranje određenoga člana koji nikada ne nosi naglasak. U usporedbi samih istrorumunjskih govora, sjevernih i južnih, opaža se da žejanski govor starom dvopadežnom deklinacijom više čuva starije jezično stanje od južnih govora u kojima je pak konzervativnost očuvana imperfektom i dvorodom.

Posebnost je istrorumunjskih govora među istarskima neupitna, baš kao i či-

njenica kojom se uvijek iznova potvrđuje koliko je vrijedno bilježiti govore što nestaju zajedno sa svojim govornicima. *Atlas* je rezultat dugogodišnjega istraživanja tih govora, ali i života i običaja njihovih govornika; leksičko bogatstvo u njemu pridonosi rječničkom slaganju mozaika na cjelokupnu prostoru istrorumunjskih idioma.

Kazala su izdana kao zasebna knjiga koja u poglavlju *Kratice* donosi popis i objašnjenje znakova i kratica rabljenih u *Istrorumunjskome lingvističkom atlasu*, zatim ispravke i dopune za pojedina pitanja u sklopu rumunjskoga teksta u dijelu *Errata corrige, Kazalo prikupljenih oblika, Kazalo pojmova iz upitnika* i *Kazalo znanstvenih naziva*. Svi su oblici, pojmovi i znanstveni nazivi u kazalima dani abecednim redoslijedom.

Irena Drpić

Prva sustavna obradba hrvatske povijesne fitonimije

Nada Vajs: *Hrvatska povijesna fitonimija*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2003., 548 str.

Knjiga Nade Vajs, barem koliko je nama poznato, prvi je sustavni i visoko profesionalni pokušaj u hrvatskome jezikoslovlju da se unese reda u fitonimiju sadržanu u našim starijim rječnicima (rukopisnim ili tiskanim), terminologiju koja

je do sada bila zapostavljana, ostavljena da miruje nesređena i neobrađena među sljubljenim stranicama spomenutih knjiga, a to dakako zbog same težine predmeta i opsega posla koji on iziskuje i koji traži vrhunske stručnjake za više od jednoga područja, štoviše stručnjake koji ne vladaju samo jednom znanošću. Nazivi su biljaka naime običnome puku manje-više nepoznati; ljudi sve ono što je malo i nekorisno nazivaju uglavnom travom, veće biljke su im grmovi i stabla (poznaju eventualno pokoju vrstu kao npr. hrast ili bukvu, u ovisnosti o tomu što u njihovu kraju postoji i korisno im je za ogrjev i sl.), kod gljiva im je bitno jesu li jestive ili otrovne, a manje-više jednoznačno imenuju samo ono što se jede ili čime se može liječiti pokoja zdravstvena teškoća, no i ti se nazivi brkaju unutar iste jezične zajednice, a od mjesta do mjesta ima velikih razlika kako u formi tako i u sadržaju (npr. termini tipa *zelje* negdje stoje za blitvu, drugdje za kupus i sl.). Autorica je do sada objavila i cijeli niz članaka s temom fitonimije, tako da je ova knjiga zapravo kruna njezinih višegodišnjih priprema, istraživanja i napora.

U djelu pred nama N. Vajs daje pregled stanja i postanja hrvatske povijesne fitonimije do konca XVIII. stoljeća. Kao ishodište uzela je građu iz rukopisnoga rječnika *Lexicon Latino-Illyricum* Pavla Rittera Vitezovića s početka XVIII. st. koju drži izuzetno reprezentativnom, tako da je po njoj bila u stanju razraditi botaničku podjelu vrsta, koja, kao i u drugim sličnim terminologijama (npr. ornitonimija, entomonimija, mikonimija itd.), nije u skladu s biološkim klasifikacijama – ljudi referente imenuju prema izgledu, korisnosti i vlastitim metaforama danoga vremenskoga ra-

zoblja u kojima se jasno ocrtava kultura, način života i stremljenja stanovite jezične zajednice koja imenuje. Vitezovićevu fitonimijsku građu N. Vajs dosljedno uspoređuje s građom iz naših starijih leksikografskih repertoara, od najstarijega sustavno bilježenoga botaničkoga kodeksa *Liber de simplicibus* talijanskoga botaničara Nicole Roccabonelle (u njem nalazimo i oko 1450 hrvatskih potvrda), preko rječnika Fausta Vrančića, Bartola Kašića, Jakova Mikalje, Ivana Tanzlinghera Zanottija, Ardelija Della Belle, Jurja Habelića, Ivana Belostenca, Andrije Jambrešića, Adama Patačića, Đure Matijaševića i Josipa Jurina, pa sve do rječnika Dragutina Parčića iz 1901. koji je uvršten zbog fitonimijskih potvrda s otoka Krka a i šire. Pokrivena je dakle i kontinentalna i uzmorska Hrvatska (od sjeverozapada do juga).

U uvodnome dijelu nalazimo opća razmatranja o fitonimiji, onomasiologiji, semasiologiji i sl.; posebno ističemo poglavlje o odnosu pučkog leksika i znanstvene taksonomije, koje je za razumijevanje autoričine metode u ovom djelu izuzetno bitno. N. Vajs naime promatra referente s motrišta pučkoga imenovatelja, a ne biologa, tj. prvoga stavlja ispred drugoga, što je, prema našem mišljenju, za ovakav tip rada jedino primjereno jer se samo na taj način može osvijetliti svu problematiku postanja pojedinih naziva, pa su sva silna „brkanja” nazivlja i bogata hiperonimija promatrani na ovaj način i te kako logični i očekivani. Na preostalim stranicama uvoda bavi se Vitezovićem i drugim autorima iz kojih je pocrpla korpus – imamo kronološki niz članaka enciklopedijskoga tipa na jednome mjestu s podatcima koji će i te kako koristiti i jezikoslovnoj i široj kulturnoj javnosti.

Središnji je dio knjige obradba pocrpljena korpusa. Na 330 stranica autorica je rasporedila građu u osam skupina: drveće i grmlje; drveće jestivih plodova; samoniklo ljekovito bilje; korovno bilje; začinsko i jestivo bilje; cvijeće; ratarske kulture; žitarice; industrijsko bilje; gljive. Unutar pojedinih potpoglavlja raspravlja se o samim fitonimima. Autorica je sebi kao glavni cilj postavila identifikaciju pojedinih referenata, tj. pojedinim oblicima pridodati nedvojbeno značenje, polazeći od latinskih naziva koje identificira u djelima klasičnih i srednjovjekovnih pisaca, a iz kojih su naši stariji leksikografi crpli građu za svoje rječnike, a zatim se Vitezovićeve fitonimije uspoređuje s potvrđama iz trinaest rječnika koje smo već spomenuli i raščlambom na semove pokušava se utvrditi podrijetlo, odnosno postanje naziva, držeći se svih suvremenih spoznaja i postulata o referentu i njegovim odnosima i suodnosima unutar semantičkih polja koja se zrcale u umovima obična puka, imenovatelja. Metoda je provjerena i pouzdana, u ovoj knjizi besprijekorno primijenjena i prilagođena tipu građe. Povlačeći usporednice s drugim europskim fitonimijama autorica zaključuje da se denominacijski tipovi znatno podudaraju. Svjedočimo tome i u drugim terminologijama (za ptice, za ribe, za kukce i sl.), što je zapravo logično jer ljudski um vidi, čuje i osjeća isto i djeluje (tj. obrađuje podatke do kojih dolazi osjetilima) na isti način i u našem i u, recimo, arapskome svijetu, pa ako na primjer prevedemo naziv za juričicu (*Acanthis cannabina*) u većini ćemo jezika imati isti rezultat: „koji jede konoplju”. Zanimljivo je da ova tvrdnja vrijedi i za metaforičke nazive, pa i na temelju ove građe možemo zaključiti da smo u

potpunosti uvjetovani ustrojstvom uma, a ne jezikom kako se često misli (B. L. Worf npr.). Obradbi podataka autorica pristupa multidisciplinarno: dokazuje da, osim jezičnim disciplinama (etimologija, leksikologija, leksikografija, semantika, povijest jezika), suvereno vlada i biološkim disciplinama koje su joj potrebne za predmet kojim se bavi.

Zatim slijedi zaključno poglavlje u kojem N. Vajs pokušava jezično strukturirati biljno nazivlje s više gledišta. Uz popis kratica i literature na kraju knjige nalazimo i izuzetno korisna kazala: kazalo hrvatskih fitonima, kazalo predlineovskih latinskih naziva i kazalo botaničkih sustavnih naziva. Nije potrebno isticati da su bez ovakvih kazala djela poput ovoga gotovo neupotrebljiva. I na samome kraju, pronaći ćemo i sažetak na čak četiri jezika (hrvatskom, engleskom, francuskom i talijanskom).

Knjiga Nade Vajs trebala bi postati polazištem za svaku ozbiljniju analizu suvremenoga biljnoga nazivlja u svim našim dijalektima ako uspije potaknuti istraživanje fitonimije prije svega među mlađim znanstvenicima kojima bi ta knjiga uvelike olakšala budući posao. Autorica je u njoj zapravo postavila temelje za klasificiranje fitonima polazeći od pučkoga poimanja jedne zatvorene stvarnosti, zatvorenoga popisa u kojemu se skriva čitav niz detalja koje valja otkriti i otkrivati a koji se tiču i razvoja unutrašnjih jezičnih mehanizama djelovanja hrvatskoga jezičnoga sustava, a mi bismo dodali i ne samo hrvatskoga.

I na koncu, završimo ovaj skromni prikaz nadom da će ovo izuzetno vrijedno, sa stanovišta suvremenog jezikoslovlja, besprijekorno napisano leksikološko, le-

ksikografsko i etimologijsko djelo nave-
sti mnoge studente da iz ovoga područja
biraju teme za doktorate i svoja buduća
istraživanja postave i na dijakronijsku ra-
zinu što je danas u lingvistici, ne samo u
nas, na žalost dosta rijedak slučaj.

Goran Filipi

Rječnik internetskih pojmova

Erin Jansen: *NetLingo The Internet
Dictionary*, NetLingo Inc., 2002., 528 str.

U moru različitih rječnika internet-
skih, računalnih i tehničkih pojmova, koji
se uglavnom pojavljuju na webu, na poli-
cama knjižara još se uvijek mogu pronaći
vrlo dobra papirna izdanja, čemu svjedo-
či i nedavno objavljeni rječnik američke
autorice Erin Jansen, inače poznate sa-
vjetnice za internetsko poslovanje. Riječ
je o veoma hvaljenom izdanju, koje sadr-
žava više od tri tisuće pojmova (250 poj-
mova iz internetskoga žargona, 550 poj-
mova i izraza iz mrežnoga poslovnoga
svijeta, 500 izraza iz kibernoga, stotine
tehničkih i računalnih pojmova, više od
1200 kratica koje se upotrebljavaju u pri-
čaonicama, preko 300 različitih emotiva i
dr.), na petstotinjak stranica. Sam je rje-
čnički dio podijeljen u tri cjeline, od ko-
jih je prva posvećena simbolima i brojkama
(primjerice simbolu @, uz koji osim
definicije stoje i njegovi nazivi u različi-
tim jezicima). Druga i ujedno najveća cje-
lina sadržava abecedno poredane natukni-

ce i njihova objašnjenja, a u trećoj se nala-
ze profili internetskih tvrtka.

Ugodno je iznenađenje izvrsno osmi-
šljen dodatak, sastavljen od popisa krati-
ca i korisnih izraza, emotikona, kodnih
oznaka za pojedine zemlje (uključujući i
Hrvatsku), datotečnih proširaka te crteža
napravljenih od slovo-brojčanih znako-
va, poznatijih pod nazivom ASCII-umje-
tnost. Takav je dodatak koristan posebice
novim internetskim korisnicima, koji se
uz pomoć tako koncipiranoga podsjetnika
mogu mnogo brže i jednostavnije uključiti
u komunikacijske segmente interneta (pri-
čaonice, raspravišta i novinske skupine) i
u internetsko poslovanje.

Kazalo je natuknica vrlo pregledno
podijeljeno po kategorijama: internetski
žargon koji bi svaki korisnik trebao po-
znati; nazivi i izrazi iz mrežnoga po-
slovnoga svijeta; tzv. *cyberslang*, odno-
sno žargon kiberprostora; tehnički i raču-
nalni nazivi; pogonski programi i pomo-
ćne aplikacije; tehnologije i standardi koji
su vezani uz programiranje; organizacije
i poduzeća te značajnije tvrtke i osobe iz
svijeta interneta.

Iako su definicije vrlo jasne i precizne,
može se naići i na pokoju nepotpunu ili
nejasnu formulaciju. Uzmimo za primjer
definiciju pojma *anonymous FTP* ('ano-
nimni FTP'). Premda je poznato da za ta-
kav pristup podacima nije potrebno ima-
ti korisnički račun, Jansenova ipak navodi
kako je korisnički račun potreban, a poda-
cima se pristupa na način da se kao kori-
sničko ime upiše 'anonymous', dok je lo-
zinka obično e-mail adresa korisnika koji
pristupa podacima.

Abecedni je poredak natuknica doslje-
dan, premda se i tu može naići na poko-